

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:İKİNCİ BÖLÜM
KARAR

MEHMET GÜRBİLEK BAŞVURUSU

Başvuru Numarası : 2021/31467

Karar Tarihi : 17/7/2025

Başkan : Basri BAĞCI

Üyeler : Yıldız SEFERİNOĞLU

Kenan YAŞAR

Ömer ÇINAR

Metin KIRATLI

Raportör : Mutlu ALAF

Başvurucu : Mehmet GÜRBİLEK

Vekili : Av. Fatih ÖZGÖKÇEN

I. BAŞVURUNUN ÖZETİ

1. Başvuru, öğretim üyesi olarak görev yapan kişinin bölüm başkanının makam odasında hakaret ve kasten yaralama eylemine maruz kaldığı iddiasıyla idare aleyhine açtığı manevi tazminat talepli tam yargı davasının süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesi nedeniyle mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

2. Başvurucu 30/1/2009 tarihinde bölüm başkanının hakaret ve yaralama eylemlerine maruz kaldığı iddiasıyla savcılığa şikâyetle bulunmuştur. Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinde görülen davada mahkeme 20/6/2011 tarihinde, sanığın hakaret ve yaralama eylemlerinden ötürü adli para cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde; sanığın ders notlarının kitap hâline getirilip getirilmemesi veya ders notlarının para karşılığı öğrencilere satılıp satılmaması hususundaki tartışma sonucunda hakaret ve yaralama eyleminin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

3. Başvurucu 7/9/2011 tarihinde adli yargıda, eylemleri gerçekleştiren kişi aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde görülen davada 28/2/2013 tarihli kararla Mahkeme, davayı kısmen kabul etmiştir. Karara karşı davalı, temyiz kanun yoluna başvurmuştur. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 27/2/2014 tarihinde anılan kararı bozmuştur. Kararın gerekçesinde; kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken kusurlu eylemleri nedeniyle oluşan zararlardan doğan tazminat davalarının rücu edilmek kaydıyla ve kanunda gösterilen koşullara uygun olarak idare aleyhine açılabileceğine, davanın husumet yokluğundan reddine karar verilmesi gerektiğine işaret edilmiştir. Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinde yeniden görülen davada Mahkeme bozma kararına uymuş ve 8/12/2014 tarihinde husumet yokluğundan davanın reddine karar vermiştir. Bu karar, tarafların temyiz etmemesi nedeniyle 16/1/2015 tarihinde kesinleşmiştir.

4. Başvurucu, bu kez 20/1/2015 tarihinde idare mahkemesinde idare aleyhine tam yargı davası açmıştır. Konya 2. İdare Mahkemesinde (Mahkeme) görülen davada Mahkeme 20/2/2015 tarihli kararıyla dava dilekçesinin görevli idari merciine tevdi edilmesine karar vermiştir. İdarenin cevap vermemesi üzerine başvuru tarafından idare mahkemesinde 14/5/2015 tarihinde yeniden dava açılmıştır. Mahkeme 25/5/2015 tarihli kararı ile davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Mahkeme, gerekçesinde eylemin idariliği ve/veya adı geçen kamu görevlisinin tamamen kendi iradesi ile kişilere karşı siyasal, kişisel veya başka nedenlerle kin, garaz, husumet ve benzeri duyguların etkisi altında zarar verip vermediği hususunun Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla öğrenildiğini belirtmiştir. Başvurucunun da bu kararı en geç asliye hukuk mahkemesinde davanın açıldığı tarih olan 7/9/2011 tarihinde öğrendiğinin kabulünün gerektiği tespitini yapmıştır. Buna göre de en geç 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesi uyarınca sulh ceza mahkemesi kararının öğrenildiği en geç 7/9/2011 tarihinden itibaren bir yıl içinde zararın tazmini istemiyle davalı idareye başvurulması gerekirken bu süre geçirildikten sonra merciine tevdi kararı ile yapılan başvurunun cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine 14/5/2015 tarihinde açılan davanın süre aşımı nedeniyle esasının incelenmesinin mümkün olmadığını değerlendirmiştir. Bu karara karşı başvuru, temyiz kanun yoluna başvurmıştır.

5. Danıştay Sekizinci Dairesi 28/12/2017 tarihli kararıyla Mahkeme kararını oyçokluğu ile bozmuştur. Kararın gerekçesinde; 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde tam yargı davasının açılabilmesi için gereken koşulların Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı ile ortaya çıktığını, 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirtilen bir yıllık sürenin hesaplanmasında da Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararının kesinleştiği tarihin değil Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesinin davanın husumet yokluğundan reddi kararının kesinleştiği 16/1/2015 tarihinin esas alınması gerektiğini tespit etmiştir. Mahkeme 30/5/2018 tarihli kararı ile ilk kararında ısrar etmiştir. Başvurucu, bu karara karşı 23/7/2018 tarihinde temyiz kanun yoluna başvurmıştır.

6. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu 2/10/2019 tarihli kararı ile oyçokluğuyla Mahkemenin ısrar kararını gerekçeli onamıştır. Kararın gerekçesinde; başvurucunun eylemi 30/1/2009 tarihinde öğrendiği, Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesi nezdindeki davanın ise 7/9/2011 tarihinde açıldığı dikkate alındığında görevsiz mahkemeye başvuru tarihi idari yargı merciine başvuru tarihi olarak kabul edileceğinden 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirtilen bir yıllık süre geçtikten sonra açılan davada süre aşımı bulunduğu değerlendirmesi yapılmıştır. Karşıoy gerekçesinde; başvurucunun hak arama yönündeki iradesinin ve Konya 1. Asliye Hukuk Mahkemesince verilen kararın niteliğinin gözardı edildiği, görev hususunun son derece tartışmalı olduğu dosyada görevli mahkemenin doğru şekilde tayin edilmesi sorumluluğunu başvurucuya yüklemenin hak arama hürriyeti bağlamında mahkemeye erişim hakkının ihlal edilmesinin bir başka boyutunu oluşturduğu görüşüne yer verilmiştir. Başvurucu bu karara karşı karar düzeltme yoluna başvurmıştır. Karar düzeltme talebi yine oyçokluğu ile 4/2/2021 tarihli kararla reddedilmiştir.

7. Başvurucu, nihai kararı 30/5/2021 tarihinde öğrendikten sonra 16/6/2021 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur. Komisyon, makul sürede yargılanma hakkı şikâyetinin kabul edilemez olduğuna, mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği iddiasının kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar vermiştir.

II. DEĞERLENDİRME

8. Başvurucu; memurların haksız eylemleri için daha önce adli yargıda dava açıldığını, daha sonra Yargıtayın görüş değiştirdiğini ve bu davaların idare aleyhine açılması gerektiğine karar verdiğini, bundan sonra tekrar görüş değiştirdiğini, bu davaların adli yargıda görülmesi gerektiğine ilişkin kararlar verdiğini beyan etmiştir. Başvurucu, görev hususunun Yargıtay bozma kararı ile tespit edildiğini ileri sürerek adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

9. Adalet Bakanlığı (Bakanlık) görüşünde; Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörlüğü yazısı paylaşılmış, başvurunun temel hak ve hürriyetlerinin ihlal edilip edilmediği konusunda yapılacak incelemede Anayasa ve ilgili mevzuat hükümleri ile somut olayın kendine özgü koşullarının da dikkate alınması gerektiği belirtilmiştir. Başvurucu, Bakanlık görüşüne karşı bireysel başvuru formunda ileri sürdüğü hususları yinelemiştir.

10. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan* [1. B.], B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Başvurunun iddiaları mahkemeye erişim hakkı kapsamında değerlendirilmiştir.

11. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

12. Somut olayda davanın süre aşımından reddedilerek esasının incelenmemesi nedeniyle başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik bir müdahalede bulunulduğu açıktır.

13. Başvuruya konu davanın süre aşımı gerekçesiyle reddedilmesine ilişkin Mahkeme kararının 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesine dayandığı görülmektedir. Dolayısıyla eldeki olayda başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin kanuni dayanağı olduğu anlaşılmıştır.

14. Dava açmanın bir süreye bağlanmasının meşru amacının ne olduğu hususu benzer nitelikteki başvurularda Anayasa Mahkemesi tarafından müteaddit defa incelenmiştir. Anayasa Mahkemesi bu incelemelerinde idari işlem ya da eylemlere karşı açılacak davalarda süre koşulu öngörülmesinin en genel ifadeyle idari istikrarın sağlanması şeklinde meşru bir amacı olduğuna işaret etmiştir (daha ayrıntılı değerlendirme için bkz. *Ayşe Yıldırım* [1. B.], B. No: 2014/5, 25/10/2017, §§ 54, 55; *Fatma Altuner* [2. B.], B. No: 2014/17714, 26/10/2017, §§ 48, 49; *Çölbeyi Lojistik Nakliyat Gümrükleme Denizcilik İnşaat Turizm Sanayii ve Ticaret Limited Şirketi* [1. B.], B. No: 2014/12354, 9/11/2017, § 52).

15. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkının en temel unsurlarından biri olan mahkemeye erişim hakkı, mahkemeye başvuru konusunda etkili bir sistemin var olmasını ve dava açmak isteyen kişilerin mahkemeye ulaşmada açık, pratik ve yeterli fırsatlara sahip olmasını gerektirir. Özellikle hukuki ya da uygulamadaki belirsizlikler kişilerin mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Aktif Elektrik Müh. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.* [1. B.], B. No: 2012/855, 26/6/2014, § 34). Bu nedenle mahkemelerin usul kurallarını uygularken yargılamanın hakkaniyetine zarar getirecek ölçüde katı şekilcilikten

kaçınmaları gerektiği gibi kanunla öngörölmüş usul şartlarının ortadan kalkmasına neden olacak ölçüde aşırı esneklikten de kaçınmaları gerekir (*Kamil Koç* [1. B.], B. No: 2012/660, 7/11/2013, § 65). Bu kapsamda mevzuatta öngörölen dava açma süresine ilişkin kuralların hukuka açıkça aykırı olarak yanlış uygulanması veya bu sürelerin hatalı hesaplanması nedeniyle kişilerin dava açma ya da kanun yollarına başvuru haklarını kullanmasına engel olunması mahkemeye erişim hakkını ihlal edebilir (*Özbakım Özel Sağlık Hiz. İnş. Tur. San. ve Tic. Ltd. Şti.* [2. B.], B. No: 2014/13156, 20/4/2017, § 38).

16. Bu kapsamda dava açma süresinin işlemeye başladığı an mahkemeye erişim hakkına yapılan müdahale ölçölölük bağlamında büyük önem taşımaktadır (*Yaşar Çoban* [GK], B. No: 2014/6673, 25/7/2017, § 66). Vurgulamak gerekir ki dava açma süresinin hangi tarihte başlayacağını belirlemek ve mevzuatı bu yönüyle yorumlamak görevi esasen yargı mercilerine aittir. Bireysel başvurunun ikincillik ilkesi gereğı, dava açma süresinin başlatılacağı tarihin belirlenmesi noktasında Anayasa Mahkemesinin bir görevi bulunmamaktadır. Anayasa Mahkemesinin bu hususta üstleneceğı rol, dava açma süresinin hangi tarihten itibaren başlatılması gerektiğıyle ilgili yargı mercilerinin yorumlarının mahkemeye erişim hakkına etkisini somut olayın şartları ışığında incelemektir (*Ahmet Yıldırım* [1. B.], B. No: 2014/18135, 20/9/2017, § 46).

17. Türk hukuk sisteminde kanun koyucu -somut olay bağlamında uygulanabilirliği olmasa da- mahkemeye erişim hakkının korunmasına yönelik birtakım koruyucu düzenlemelerle mahkemeye erişim hakkını kısıtlayan aşırı ve katı yorumların önüne geçmek istemiştir. Örneğın 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun "*Davanın reddinde ek süre*" başlıklı 158. maddesinde de görevli olmayan bir mahkemede dava açılması hâlinde alacaklıya haklarını kullanabilmesi için altmış günlük ek süre verilmesine ilişkin düzenleme de bunlardan biridir.

18. Somut olayda başvuru, bölüm başkanının makam odasında hakaret ve kasten yaralama eylemine maruz kaldığını iddia etmiştir. Daha sonra asliye hukuk mahkemesinde karşı taraf aleyhine manevi tazminat davası açmıştır. Yargıtay bu davanın idare aleyhine açılabilceğı gerekçesiyle husumet yokluğundan reddine karar verilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. Başvuru ise bunun üzerine idare aleyhine idare mahkemesinde tam yargı davası açmıştır. Bu dava, süre aşımı gerekçesiyle reddedilmiştir.

19. Başvuru konusuyla ilgili temel mesele, başvurucuya karşı gerçekleştirilen haksız eylemin idari nitelik taşıyıp taşımadığının tespitinin kendisinden beklenip beklenemeyeceğı ve bu bağlamda mahkemelerin süre aşımı ile ilgili yorumunun ölçsüz olup olmadığıdır.

20. Memurların birbirlerine karşı suç teşkil eden eylemlerinin idari nitelik taşıyıp taşımadığı somut olayın özelliğine göre farklılık gösterebilir.

21. Eldeki başvuruda kamu görevlisi olan başvurucuya bir başka kamu görevlisi tarafından hakaret ve yaralama eylemlerinde bulunulmuştur. Başvuru da ilk olarak bu kişi aleyhine adli yargıda manevi tazminat davası açmıştır. Bu kapsamda yukarıda da işaret edildiğı üzere memurların birbirlerine karşı suç teşkil eden eylemlerinin idari nitelik taşıyıp taşımadığı somut olayın özelliğine göre farklılık göstermekte olup bireysel başvuruya konu olayda eylemin niteliğı Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma kararı ile tespit edilmiştir. Bu noktada tespit edilmesi gereken bir diğeri husus, başvuruçunun eylemin niteliğine (idari olup olmadığına) ne zaman vâkıf olduğunun kabul edilmesi gerektiğı, dolayısıyla dava açma süresinin ne zaman başlayacağıdır. Mahkeme ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu aynı

sonuca varmış olsa da 2577 sayılı Kanun'un hangi maddesinin uygulanacağı hususunda farklı tespitler yapmıştır.

22. Mahkeme; gerekçesinde eylemin idariliği ve/veya adı geçen kamu görevlisinin tamamen kendi iradesi ile kişilere karşı siyasal, kişisel veya başka nedenlerle kin, garaz, husumet ve benzeri duyguların etkisi altında zarar verip vermediği hususunun Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin kararıyla öğrenildiğini, başvurunun da bu kararı en geç asliye hukuk mahkemesinde davanın açıldığı tarih olan 7/9/2011'de öğrendiğinin kabulü gerektiğini belirtmiştir. Buna göre de 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesi uyarınca bu tarihten itibaren bir yıl içinde idareye başvurulması gerekirken bu süre geçirildikten sonra merciine tevdi kararı ile yapılan başvurunun cevap verilmemek suretiyle reddi üzerine açılan davanın süre aşımından reddine karar vermiştir. Konya 4. Sulh Ceza Mahkemesinin gerekçesi incelendiğinde sanığın ders notlarının kitap hâline getirilip getirilmemesi veya ders notlarının para karşılığı öğrencilere satılıp satılmamasının tartışılması sonucunda hakaret ve yaralama eyleminin gerçekleştiği tespit edilmiştir.

23. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu ise kararında Yargıtayın davanın husumet yokluğu nedeniyle reddedilmesi gerektiğine yönelik bozma kararı üzerine asliye hukuk mahkemesince verilen görevsizlik kararının aslında davanın idari yargı merciinde açılması gerektiğini ifade eden bir karar olduğu tespitini yapmıştır. Bu hâlde 2577 sayılı Kanun'un 9. maddesinin uygulanması gerektiğine işaret etmiştir. Bu maddeye göre ise görevsiz yargı yerine başvuru tarihi idari yargıya başvuru tarihi olarak kabul edilmektedir. Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu; başvuru tarafından eylemin 30/1/2009 tarihinde öğrenildiği, asliye hukuk mahkemesi nezdindeki davanın ise 7/9/2011 tarihinde açıldığı, bu noktada da 2577 sayılı Kanun'un 13. maddesinde belirtilen bir yıllık süre geçtikten sonra davanın açıldığı gerekçesine dayanmıştır.

24. Somut olayda başvuru, davasını eylemin adli yargıda görüleceği düşüncesiyle asliye hukuk mahkemesinde açmıştır. Başvurucunun Yargıtay 4. Hukuk Dairesinin bozma kararı ile idari yargının görevli olduğunu, bu bağlamda eylemin idariliğini öğrendiği anlaşılmaktadır. Söz konusu bu eylemin idariliğinin öğrenildiği tarihten itibaren dava açma sürelerinin belirlenmesi gerekirken, Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu tarafından görevsiz yargı yerine başvuru tarihinin idare mahkemesine başvuru tarihi olarak görülerek davanın süresinde açılmadığına ilişkin yorumu başvurucuya aşırı külfet yüklemiştir.

25. Bu itibarla Mahkemenin ve Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulunun dava açma sürelerinin belirlenmesine ilişkin yorumunun başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik katı bir yorum olduğu ve bu yorumun başvurunun mahkemeye erişim hakkını aşırı derecede güçleştirdiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla bu yorumdan hareketle davanın süre aşımından reddedilmesi suretiyle başvurunun mahkemeye erişim hakkına yönelik müdahalenin ölçüsüz olduğu sonucuna varılmıştır.

26. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

III. GİDERİM

27. Başvurucu; ihlalin tespiti ve 50.000 TL manevi tazminat talebinde bulunmuştur.

28. Başvuruda tespit edilen anayasal hak ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar ve zorunluluk bulunmaktadır. Anayasa'nın 148. ve 153. maddeleri ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. ve 66. maddeleri uyarınca ihlal kararının gönderildiği yargı mercilerinin yapması gereken iş, yeniden yargılama işlemlerini başlatıp Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirtilen ilkelere ve gerekçelere uygun biçimde yürütülecek yargılama sonunda hak ihlalinin nedenlerini gidererek yeni bir karar vermektir (yeniden yargılama konusunda bkz. *Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, §§ 54-60; *Aligül Alkaya ve diğerleri* (2) [1. B.], B. No: 2016/12506, 7/11/2019, §§ 53-60, 66; *Kadri Enis Berberoğlu* (3) [GK], B. No: 2020/32949, 21/1/2021, §§ 93-100).

29. Öte yandan hak ihlali kararından Anayasa Mahkemesinin davanın sonucuyla ilgili olarak bir tutum sergilediği sonucu çıkarılmamalıdır. Anayasa Mahkemesince verilen hak ihlali kararı uyumsuzluğun sonuçlarından bağımsız olup davanın kabulüne, reddine ya da beraate veya mahkûmiyete karar verilmesi gerektiği anlamına gelmemektedir. Kural olarak yargılamanın her aşamasında olduğu gibi ihlalin sonuçlarını gidermek üzere yeniden yapılacak yargılama sonunda da delillerin dava ile ilişkisini kurma ve bunları değerlendirip sonuç çıkarma yetkisi ilgili mahkemelere aittir.

30. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasının yeterli bir giderim sağlayacağı anlaşıldığından tazminat talebinin reddine karar verilmesi gerekir.

IV. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mahkemeye erişim hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Konya 2. İdare Mahkemesine (E.2018/737, K.2018/738) GÖNDERİLMESİNE,

D. Başvurucunun tazminat talebinin REDDİNE,

E. 487,60 TL harç ve 30.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 30.487,60 TL yargılama giderinin başvurucuya ÖDENMESİNE,

F. Ödemelerin kararın tebliğini takiben başvurucunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

G. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/7/2025 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.